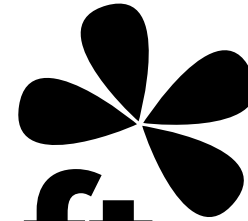

brukarkraft

RESURSCENTRUM FÖR BRUKARINFLYTANDE

Det här tar vi upp i den här PPT:n

- Ungas syn på vården – *där man får den* är den bra!
- Men det fattas samordning och kontinuitet och
- unga känner sig utan vuxenstöd och behöver kunskap om rättigheter....

Vi i Brukrkraft redovisar inte stora undersökningar. Men enkäterna har besvarats av unga med eller i riskzon för samsjuklighet, UVAS och unga exponerade för narkotikahandel (utsatta områden).

Rapport

Förbättrat stöd till unga

Enkät februari 2021 till unga med samsjuklighet

Enkät ”Förbättrat stöd till unga”, tidig vår 2021

- Enkäten distribuerades genom personal på **stödboende, öppenvårdsenheter, HVB-hem och samordningsförbund** som vi har kontakt med genom vårt utvecklingsarbete.
- Enkäten har distribuerats **till unga med känd eller förmodad samsjuklighet** när det gäller psykisk ohälsa och skadligt bruk/beroende.

43 svarande

Ålder

1 person 15-17 år, 5 personer 18-20 år, 22 personer 21-25 år, 15 personer 26-29 år.

Kön

22 tjejer och 21 killar, ingen har uppgett annan könsidentitet.

Bostad

23 har bostad och 20 är bostadslösa.

Sysselsättning

8 studerar, 5 arbetar, 10 är arbetssökande, 10 sjukskrivna, 10 uppger alternativet annat (t ex arbetsträning, väntan på arbetsträning, behandling).

De allra flesta uppger en tydlig samsjuklighet av psykisk ohälsa och skadligt bruk/beroende, och medvetenhet om detta.

Från vilka av dessa får du hjälp/har kontakt med idag?

Antal deltagare: 42

31 (73.8%): Socialtjänsten.

26 (61.9%): Sjukvårdens
allmänpsykiatri eller beroendevård.

2 (4.8%): Maria Ungdom eller Mini-
Maria.

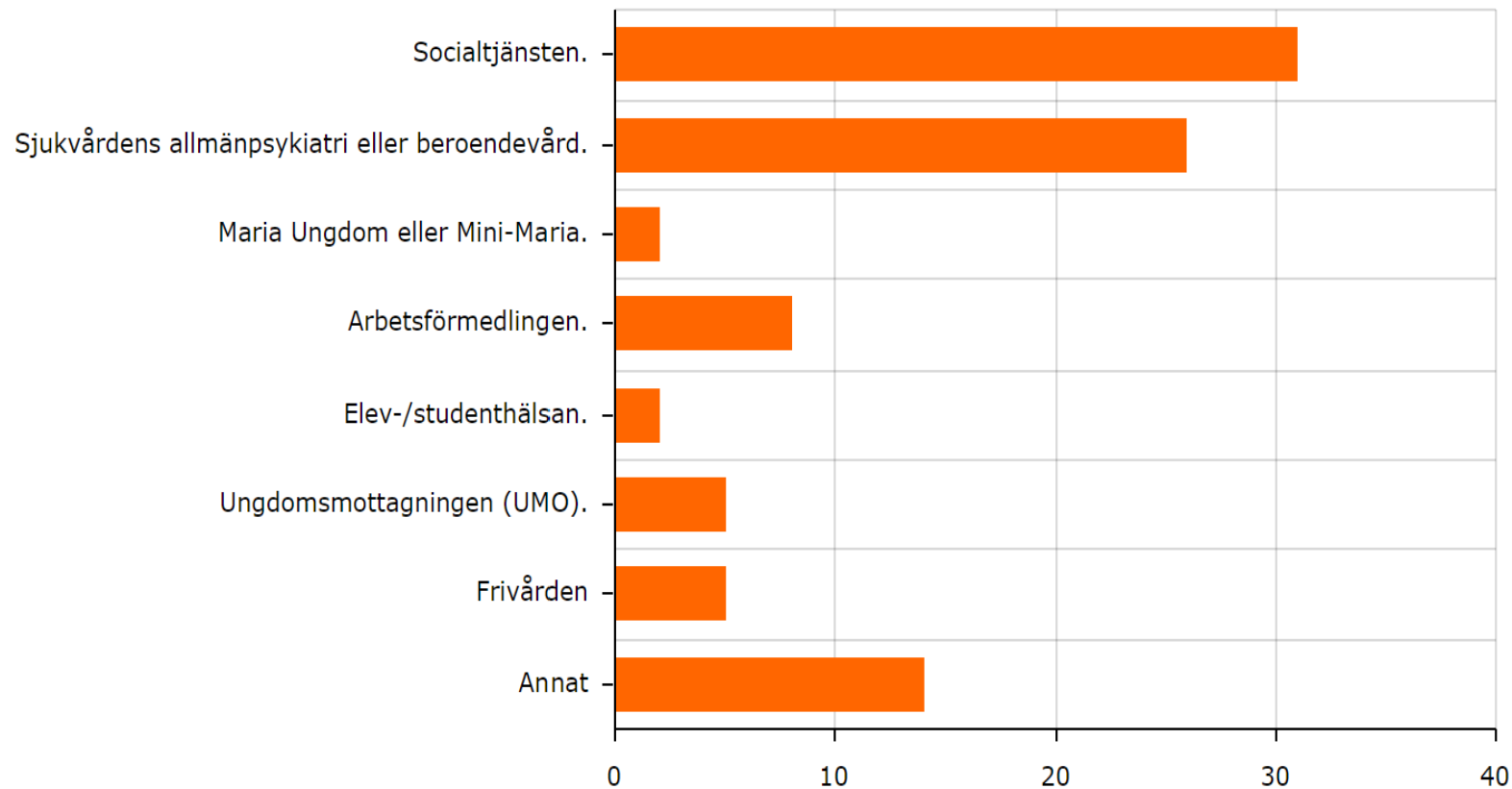
8 (19.0%): Arbetsförmedlingen.

2 (4.8%): Elev-/studenthälsan.

5 (11.9%): Ungdomsmottagningen
(UMO).

5 (11.9%): Frivården

14 (33.3%): Annat

Vilket av följande har du problem med?

Vilket av följande har du problem med?

Antal deltagare: 39

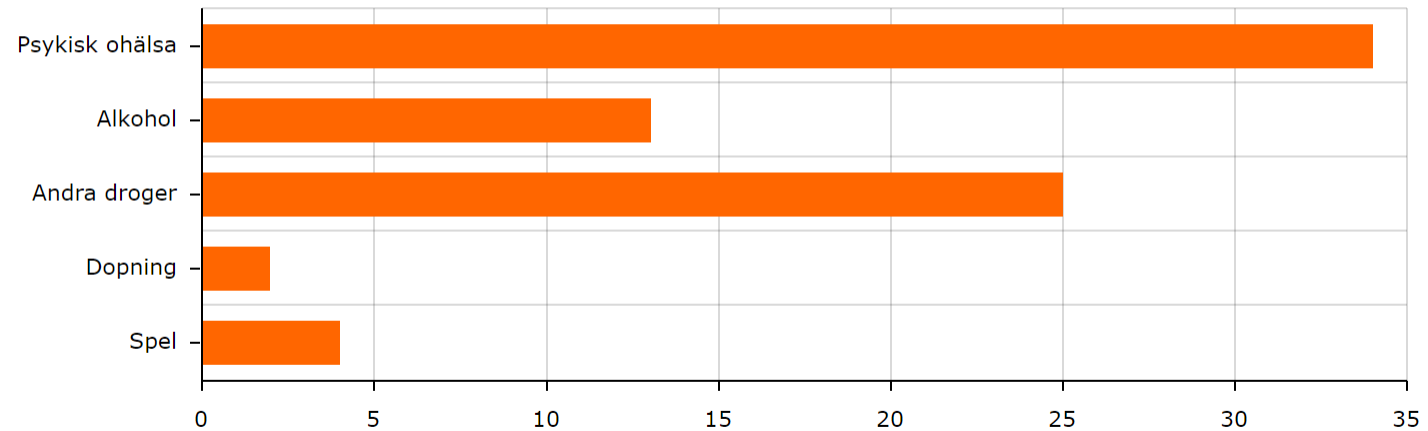
34 (87.2%): Psykisk ohälsa

13 (33.3%): Alkohol

25 (64.1%): Andra droger

2 (5.1%): Dopning

4 (10.3%): Spel

Du kryssade sjukvårdens allmänpsykiatri eller beroendevård. Vad handlar kontakten om?

- ✓ Allmänpsykiatri
- ✓ Utredning för ADHD
- ✓ Depression, autism och Adhd
- ✓ Traumabehandling och medicin
- ✓ Får mediciner från psykiatri
- ✓ Beroendemottagningen
- ✓ Psykisk vård DBT-behandling
- ✓ Urinprov, pratar om generella saker, vad jag gått igenom
- ✓ Missbruk, psykisk hälsa
- ✓ Kontakt pga social fobi och andra funktionsnedsättningar
- ✓ Samtalskontakt och medicinering.
- ✓ Medicin, beroendemottagning BUP
- ✓ En läkarkontakt på psykiatri för läkarutlåtande och intyg vid behov

Och hur ser det ut i samordningsförbunden – de flesta av de som uppgett alternativet ”Annat”

Vilket av följande har du problem med?

Antal deltagare: 13

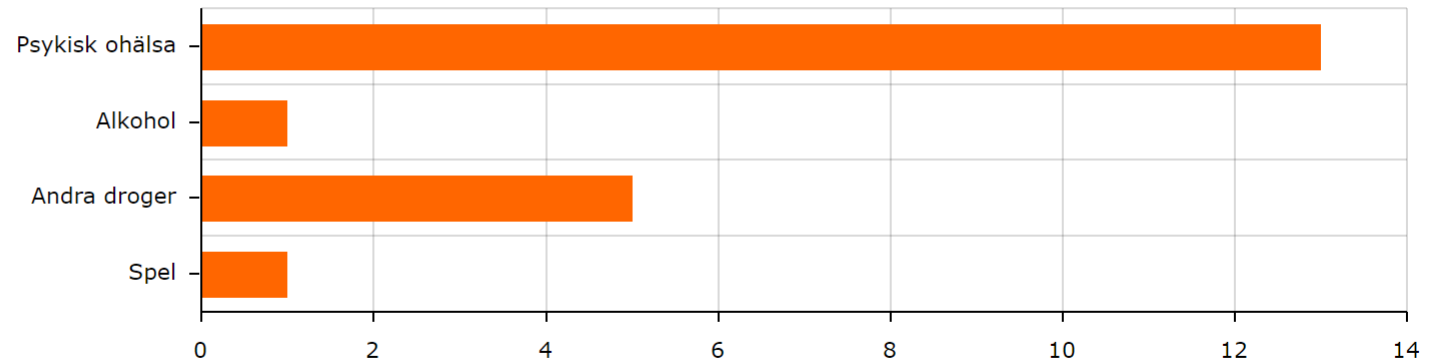
13 (100.0%): Psykisk ohälsa

1 (7.7%): Alkohol

5 (38.5%): Andra droger

- (0.0%): Dopning

1 (7.7%): Spel

Vad visar enkäten om samordningsförbund:

Samordningsförbundens insatser verkar fylla en viktig funktion:

Här finns en multiproblematik när det gäller psykisk ohälsa och beroende – och i flera öppna svar pekar många på vikten av denna hjälp.

Särskild person som hjälper att samordna?

- 41 har svarat - nästan 4 av 10 uppger att de inte hade hjälp av någon särskild person att samordna sina kontakter. De yngsta svarande uppger samma sak.
- Ingen har skrivit Case Manager, eller personligt ombud, trots att bilden av multiproblematik bland de svarande visar att många har behov av detta.
- Men de som uppger samordningsförbund har beskrivit att de får hjälp med samordning mellan t ex hälso- och sjukvård och socialtjänst.
- Socialekreterare och kontaktpersoner på HVB-hem är exempel på andra viktiga vuxna, när det upplevs fungera bra.

Men samordning behövs

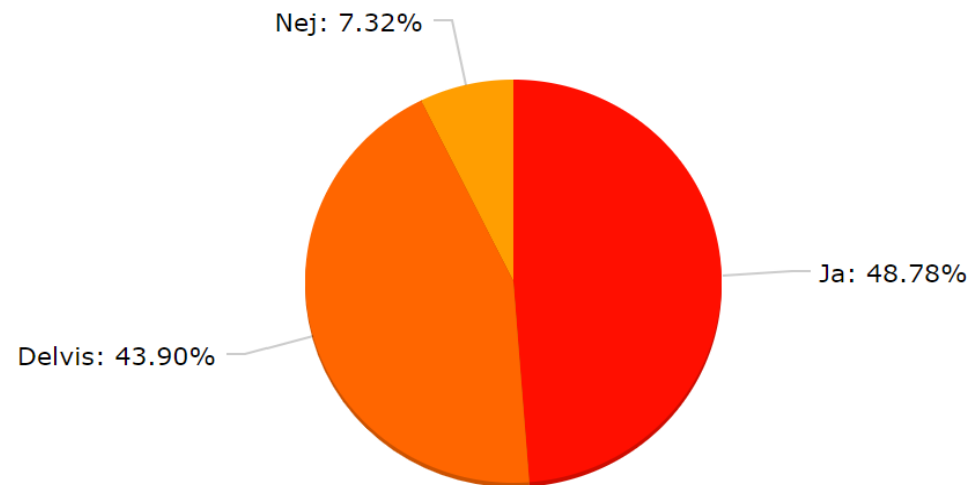
Har du fått hjälp med dina problem?

Antal deltagare: 41

20 (48.8%): Ja

18 (43.9%): Delvis

3 (7.3%): Nej

Hur nöjd är man med bemötandet?

- **Socialtjänsten, 29 svar**
  - Polariserat: 60% ligger i den övre delen (4 eller 5).
  - Tjejer något mer nöjda än killar.
- **Sjukvårdens allmänpsykiatri eller beroendevård, 24 svar**
  - 25% sätter en 2:a vilket är ett lågt betyg.
  -
- **Arbetsförmedlingen, 10 svar**
  - Drygt 4 av 10 ger en 1:a eller 2:a. Det är sämst i den här sammanställningen.
  - Killarna verkar här mer missnöjda än tjejerna.
- **Övriga** - UMO, 8 svar Ligger bra till (4,38 medelvärde) , Samordningsförbunden – som inte är särredovisade utan finns under annat ligger tvåa, Frivården trea (3,67)
- **Få svarande** - Maria Ungdom/MiniMaria (3.67), elev- och studenthälsan (3,33)

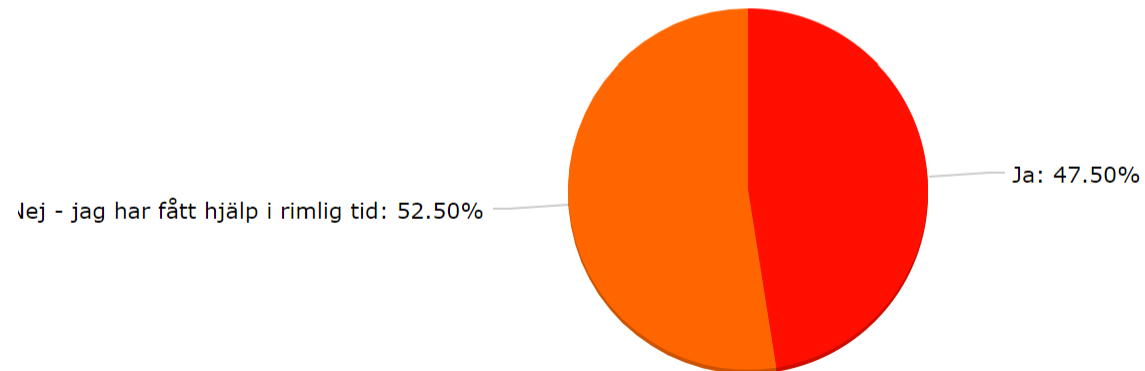
Väntetiden

Har du fått vänta på att få hjälp med de problem som du har?

Antal deltagare: 40

19 (47.5%): Ja

21 (52.5%): Nej - jag har fått hjälp i rimlig tid

Samtidighet och täthet i vårdkontakter

- Korstabulering av svaren visar att de med samsjuklighet har behov som förutsätter insatser med mycket **täta vårdkontakter** och ett periodvis **avancerat stöd i vardagen**.
- **Behovet av samtidiga insatser** syns tydligt i svaren som särskilt avgörande.
- Motsatsen får också *motsatt effekt*, visar öppna svar: **möjligheten att ta till sig insatser försämras när de unga bOLLAS runt** mellan olika icke samverkande enheter.

Här några citat om hur väntan påverkat deras situation:

”Har periodvis fått vänta väldigt länge på vården, vilket många gånger påverkat min psykiska hälsa negativt. Känns också som det är så mycket "bortkastad" tid, då jag de perioderna varit så pass sjuk att det mesta i mitt liv stått still. Har mest gått hemma och väntat bara i perioder.”

”Har tagit återfall på ganska inga bostäder och fick bo på boenden med missbrukare.”

”Ojämn kontakt, fått vänta länge på läkarmöte angående medicinering. Väntat ett halvår med dålig medicin. Sänkt, trött, svårt att orka med livet.”

”Det tog ca 8,5 månad. Mitt tillstånd förvärrades otroligt mycket, både psykiskt och fysiskt. Efter 2 månader var jag så dålig att jag fick hjälp att gå till en privat psykolog som jag kunde träffa temporärt för att jag skulle klara mig.”

Vad säger svaren:

- När vi vägt samman svaren om väntetid om man får hjälp med samordning så visar svaren att de unga upplever att *glappen i vården drabbar individen hårt.*
- Öppna svar visar att de unga upplever att de hade *sluppit att problemen förvärrats* – framför allt med skadligt bruk/beroende – *om de fått tidig och adekvat hjälp.*
- De unga i vår undersökning är *inte generellt missnöjda med den hjälp de faktiskt får.*
- Vi vet genom vårt övriga arbete hur viktigt det är att framför allt åldersgruppen riktigt *unga får hjälp att nå samtidigt och samordnat stöd.*

Får de unga SIP?

- Drygt hälften uppger att de känner till SIP.
- På frågan om den svarande själv fått en SIP svarar knappt hälften Ja. Drygt en tredjedel vet inte och nästan 1 av 5 har svarat Nej.
- Korstabuleringar visar att de svarandes problembild är omfattande, inte minst när det gäller psykisk ohälsa, olika beroenden och en svår social situation med hög andel bostadslösa. Det här stärker bilden av att användning av SIP, som ju varit lagstadgad sedan mer än ett decennium, behöver öka.

CM, team, SIP - individen i centrum!

Övergripande analys:

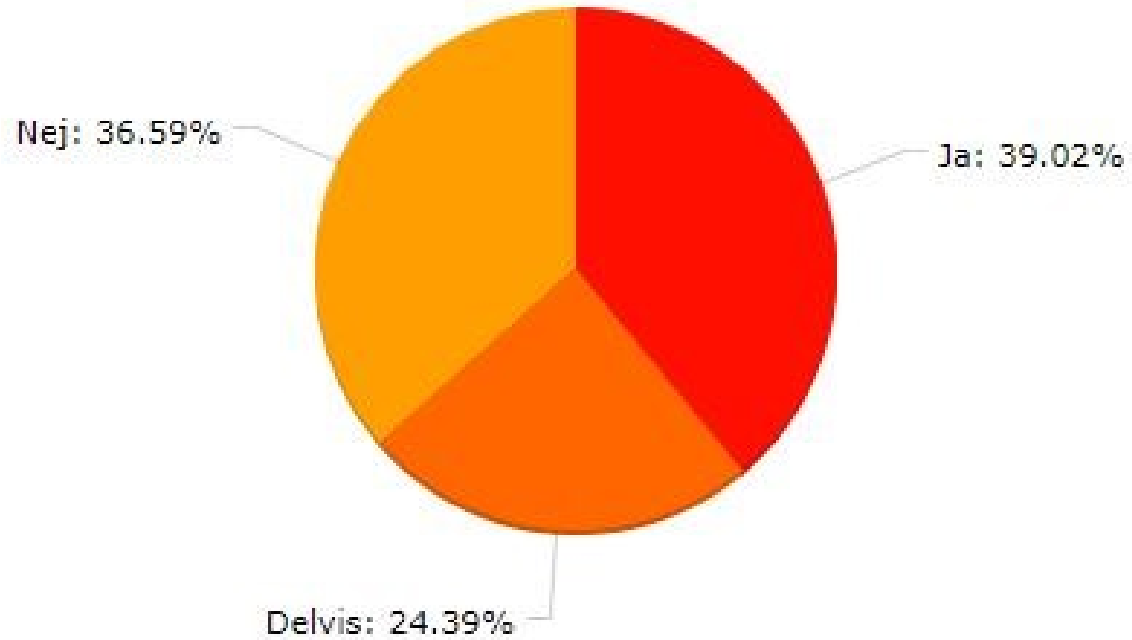
- Möjliga lösningar - såsom integrerade team, Case management och ett fungerande SIP-arbete - används inte tillräckligt mycket eller inte alls.
- Insatserna är inte tillräckligt anpassade till den enskildes faktiska behov
- Svaren visar att de unga ser bristande resurser – inom inte minst psykiatri – som hinder att komma vidare och väntan förvärrar tillståndet/tillstånden.

Förstådda – inte bara väl bemötta?

- **Myndighetsutövningen känns trubbig.** De unga ger uttryck för bristande lyhördhet från myndigheternas sida och att stigmatisering därigenom riskerar att fördjupas.
- Flera unga beskriver en brist på förståelse för **individens hela situation** från dem de har kontakt med.
- För många svar visar att de inte känner sig förstådda, sedda och att **insatserna är för begränsade och uppdelade.**

Vet du vilka rättigheter du har om du behöver hjälp?

- 41 svarande

Talande citat ur de öppna svaren:

”Man har fått pussla ihop bitar man fått berättat av diverse myndigheter och sedan fördjupat sig i ämnet på egen hand.”

Ungas kunskap om vägar in brister

- Många har en lång historik och uppfattar att de borde ha "fångats upp" i yngre år. Vår undersökning visar också att **det behövs mycket mer kunskap om vilka rättigheter man har**, och inte minst att informationen är anpassad till unga.

Att bli själv när man behöver hjälp

– ett exempel bland många enkäter 2022-23:

56 ungas svar i Gävles Andersberg

F9. Har du någon gång dom senaste 4 veckorna känt att du behöver hjälp eller stöd med något? (till exempel om du varit sjuk, ensam eller behövt prata med någon)

Det är inte alltid lätt att erkänna sitt behov av hjälp eller att begära det.

Syftet med denna fråga var att få ungdomarna att tänka på dessa saker, att reflektera och låta dem känna igen de resurser de kan ha haft eller inte.

33.93% JA

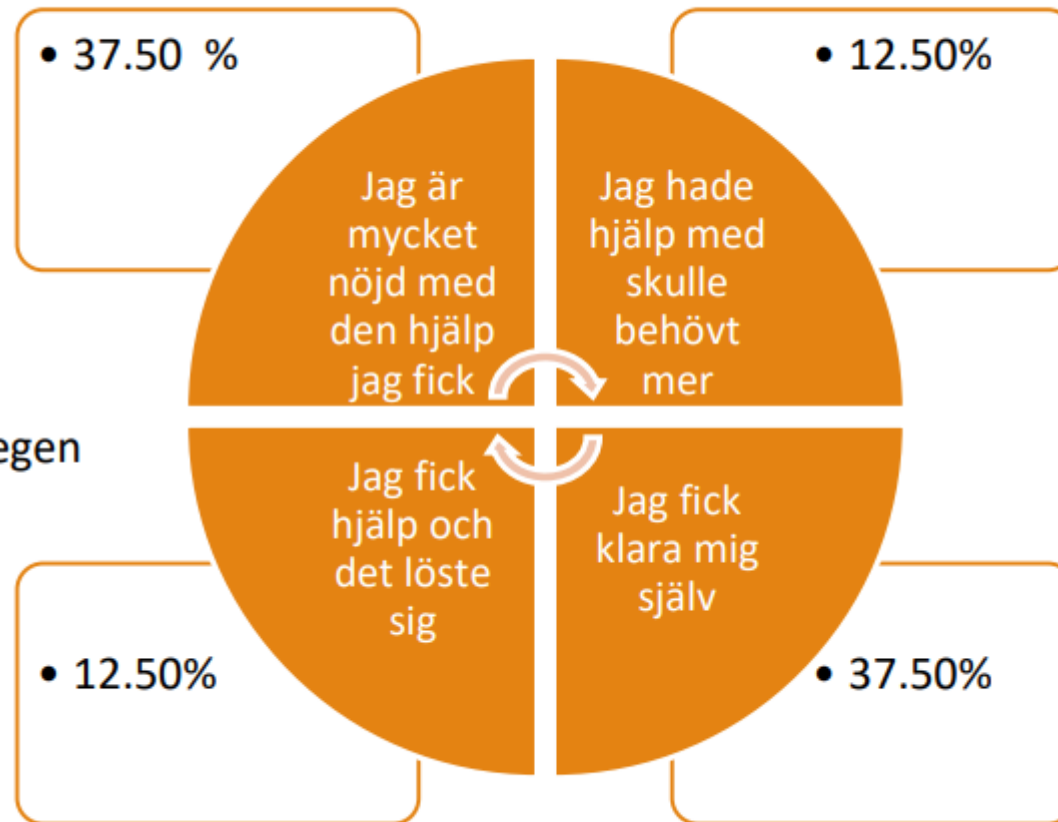

F10. Fick du det stöd du behövde?

Det är inte alltid lätt att erkänna sitt behov av hjälp eller att begära det. Syftet med denna fråga var att få ungdomarna att tänka på dessa saker, att reflektera och låta dem känna igen de resurser de kan ha haft eller inte.

Gruppkommentar:

Att få den hjälp de behövde och bli lämnad på egen hand får lika stor andel svar. Detta kan tyda på att det krävs mer resurser för mental hälsa, eller så kan det bara vara nödvändigt att lära dessa ungdomar att det är acceptabelt att be om hjälp från vänner, familj och ibland även helt främlingar. Kanske kan föreläsningar och annat material vara till hjälp.

Vad behöver de unga? Veta om sina rättigheter!

Vid sidan av behovet av vuxna att prata med så har vi fått bekräftat att unga behöver veta mer om sina rättigheter till stöd.

- Enkät över 18 år 2022 - vad kan de unga och vilka rättigheter vill de veta mer om? Nästan var tredje är 18-19-åringar, drygt hälften är 20-25 år, drygt en sjättedel är 26-29 år
- Distribuerad i Insjöríkets samordningsförbund, insats för unga, Stockholms kommun – stödboendet Lönnen och i socioekonomiskt utsatta områden i Järfälla (fritidsgård, idrottsklubb) och Alvesta (fritidsverksamhet).
- 41 svarande
- 80 % killar, 20 % tjejer

Socialtjänsten – vad vill man veta mer om?

Socialtjänsten: Kunskap om rättigheter enligt SoL? En knapp tredjedel uppger att de känner till sina rättigheter enligt SoL, lika många svarar Nej, och nästan hälften svarar Delvis.

Vilka rättigheter enligt SoL ville man veta mer om (betyder inte att man själv problemet) - flerval

- Rätt att få hjälp med boende 69%
- Rätt till ekonomiskt stöd 54%
- Rätt att få stöd vid psykisk ohälsa 49%
- Rätt att få en SIP 38%
- Rätt att få hjälp vid missbruk 36%

Hälsa- och sjukvård – vad vill man veta mer om?

Känner du till dina rättigheter enligt hälso- och sjukvårdslagen? Nästan tre fjärdedelar svarar Ja eller Delvis, medan drygt en fjärdedel svarar Nej. När vi frågar vilka saker man vill veta mer om inom HSL är svaren:

- Rätt till hjälp vid psykisk ohälsa, inklusive sjukskrivning 65%
- Rätt till en Samordnad individuell plan, SIP 51%
- Rätt att välja vård, få information som du förstår och att påverka din vård 49%
- Rätt att få hjälp vid problem med droger eller alkohol, inklusive sjukskrivning 46%
- Rätt till tystnadsplikt och sekretess 46%
- Rätt till fast vårdkontakt 35%

Siffrorna bekräftar att det finns stort behov av kunskap av rättigheter inom vården när det gäller psykisk ohälsa och problem med droger/alkohol, SIP och tystnadsplikt/sekretess. Vi tycker att siffran som rör droger och alkohol ligger rätt högt med tanke på vilka som besvarat enkäten – liksom behov av kunskap om SIP.

Vad vill de yngsta veta mer om?

15-18 år - 65 % killar och 35 % tjejer – 43 svarande i en annan enkät i utsatta områden i Järfälla, Ludvika och Alvesta

Vården – flervalsfråga:

- Nästan sju av tio är intresserade av att veta mer om rätt till hjälp vid psykisk ohälsa,
- Drygt fyra av tio vill veta mer om rätten till SIP, rätten att få stöd utan föräldrars godkännande och vårdens tystnadsplikt.
- Nästan fyra av tio om rätt att välja vård, få information man förstår och att kunna påverka sin vård.
- Var tredje vill veta mer om rättigheter till vård för skadligt bruk/beroende.

De öppna svaren om psykiatriska bekräftar bilden att man inte heller här är nöjd med kötid vad gäller BUP och BUMM. Det finns också svar som handlar om oro för att tystnadsplikten inte följs.

Kraftverket

- Rättighetsajt
- Caféworkshop

VAD?

VILKA?

- Unga/unga vuxna 15–25(29) år
- Psykisk ohälsa, skadligt bruk
- I riskzon för detta
- Förebyggande/rehabiliterande

Jag ska veta vilka
RÄTTIGHETER
jag har!

Jag ska ha en
BRA FRITID
som passar mig!

VARFÖR?

4 viktiga friskfaktorer

- Kunskap
- Inflytande
- Bra fritidssysselsättning
- Goda sociala nätverk

HUR?

Det handlar ju om...

Tack!

 verdandi

med stöd av

MED
STÖD
FRÅN

**ALLMÄNNA
ARVSFONDEN**

verdandi.se och brukarkraft.se

